

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jus Canonicvm R.P. Pavli Laymanni, Soc: Jesu Theologi, Et
Olim In Alma Et Episcopali Academia Dilingana SS.
Canonum Ordinarii Professoris**

Laymann, Paul

Dilingæ, 1666

Titvlvs XLII. De Alienatione Ivdicii Mvtandi Causa Facta.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62559](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62559)

nem grauem, cum hæc sufficiens causa sit restituendi Ecclesiam. At verò maiornatus ex hoc capite beneficium restitutionis post latam v. g. sententiam petere vellet, ex clausula Prætoris generali: *Siqua alia causa &c.* probare teneretur non tantum læsionem, sed etiam errorem facti in confessione commissum. Ita Gl. hic ver. confessionem, Petr. Anchar. col. 2. Dominic. col. 1. ver. Nota bene illam Gl. Alter modus est, si confessio reuocetur, allegando errorem commissum fuisse. Quod intelligi debet de errore facti, non iuris: Nam iuris error ordinariè excusatur l. 2. ff. de confessis, l. error, 8. ff. de iuris, & facti ignorantia.

Exempli causa: Si Prælati in iudicio fateatur, Capituli consensum ad alienationem rei Ecclesiasticæ interuenisse, cum non interuenierit, error facti est: Sin autem alienationem absque Capituli consensu factam Prælati in iudicio validam fateatur, seu

propter iuris ignorantiam non alleget, Capituli consensum non interuenisse; error iste obest Ecclesiæ: quamuis petere possit restitutionem in integrum.

Deinde necesse est, vt error facti, qui commissus esse dicitur, ante latam sententiam probetur, sicuti ex hoc textu colligitur, & habetur in c. vlt. de confessis, & tradit Gl. in cit. l. 2. vbi ait; Quod confessio facti erronea vsque ad sententiam reuocari possit.

Sed quid? Si in causa inclusum sit, ita vt nihil restet, nisi ferenda sententia, vtrum error facti reuocari possit. Negat Ioan. Monachus hic n. 2. argum. e. auditis, 8. de Procurator. quam sequitur Ioann. Andr. Dominic. Petr. Anchar, not. 5. Quia postquam in causa conclusum est, non admittitur probatio partis, atqui sine probatione error facti frustra allegatur. Nisi notorium sit, errorem commissum esse; vel Iudex ex officio de commisso errore cognoscere velit.

TITVLVS XLII.

DE ALIENATIONE IVDICII MV-

TANDI CAUSA FACTA.

CAPITVLVM I.

Ex quorundam.

PARAPHRASIS.

SI quis metu iudicij futuri, quia scit rescriptum contra ipsum impetratum esse, rem, super qua controuersia erit, alienet vendendo, donando &c. tum per rescriptum, quod impetratum erat contra alienantem, is ipse conueniri poterit, in quem res translata est.

SUMMARIVM.

1. *Contra alienantem dolo malo rem litigiosam in alium iudicij mutandi causa, datur actio in factum ad interesse, contra possessorem rei vindicatio.*
2. *In duobus autem casibus cessabitur quis dolo malo rem alienasse. 1. Si eam in extraneam personam transfudit. 2. Si in alium sub eodem iudice constitutum, sed potentiores alienauit.*
3. *Idem est de actore, si in causa iudicij mutandi actionem suam in potentiores dolo alienauit: succurrendum enim etiam ipsi est per restitutionem in integrum.*
4. *Contra*

4. *Competit autem hoc statutum, quando fit alienatio mutandi iudicium futurum: & non illud, quod iam fuit ceptum.*

Pro intellectu huius materiæ, aduerte primò: Quòd Prætor æquitate motus, edicto cauerit, vt si quis iudicij mutandi causa, videl. quia suspicatur litem sibi mouendam esse, rem, super qua lis est, dolo malo in alium transtulerit, teneatur præstare omnia, quatenus interest petitoris, rem ita per fraudem alienatam non fuisse: Et dicitur hæc actio, per quam conuenitur alienans, Actio in factum, qua intentata Prætor ex officio succurrit petitori læso, restituendo illum in integrum, vt omnia consequatur perinde ac si alienatio facta non esset.

2. Duobus autem casibus censetur quis dolo rem alienasse, seu in alterum possessionem transtulisse: I. Si in extraneam personam, videl. quæ sub eodem Iudice non est, transtulerit: quia fatigat aduersarium suum, vt ad alium Iudicem adire cogatur. II. Si in alium quempiam sub eodem Iudice constitutum, sed potentiorum transtulerit: Etenim utroque casu aduersarij conditionem duriores facit, vt proinde ipsi subueniendum sit. Hæc habentur l. 1. & 2. seqq. ff. de alienatione iudicij mutandi causa, l. vn. C. eod. Ceterum si quis ob morbum, occupationes, aliamue necessitatem alienarit, non erit locus huius edicto, quippe quod dolum requirit, l. 4. §. Si quis autem, ff. eod. Parum autem referre, ait Abbas hic n. 1. vtrum quis directè & expressè rem alienando, extraneum vel potentiorum possessorem constituat; an verò ipso facto recedat de possessione, vt alter ingrediatur & occupet, si id in fraudem, seu dolo malo faciat.

3. His adde; Quòd idem locum etiam habet in actore, si causa iudicij mutandi actionem suam in potentiorum dolo transtulit, succurrendum ei esse per in integrum restitutionem, argum. c. seq. & tradit hic Abb. n. 6. quòd agere possit contra cedentem, & repetere, quanti suà interest, actionem in alium translata non esse; quamuis etiam possit cessionem repellere per exceptionem, quòd

alienatio in ipsum mutandi iudicij causa facta fuerit, iuxta l. penult. vbi Bart. n. 1. ff. hoc tit.

Aduerte secundo; Cùm hic agitur de alienatione iudicij mutandi causa, supplendum esse futuri. Nam si lite intentata, seu cepta res litigiosa alienetur, alienatio ipso iure irrita est; ita vt vitium litigiosi vnà cum re ad quemuis possessorem, quamuis ignorantem, transeat, ab eoque vindicari possit, perinde ac si nihil actum fuerit, l. 2. C. de litigijs, & docet Couar. in pract. qq. c. 15. n. 7. Qui autem rem litigiosam alienauit, & qui alienatam sciens accepit, subiecti sunt pœnis, de quibus habetur l. vlt. C. de litigijs.

Circa hoc autem e. dubitari potest; Vtrum in eo aliquid speciale contingatur, quod iure ciuili expressum non fuerat. Videtur esse negandum; cùm solum decernatur, rem futuri iudicij mutandi causa alienatam, & translata ad eius ad restitutionem, remota appellatione, cogi posse. Id verò expressè cautum fuit, l. vn. C. hoc tit. & tradit Gl. hic ver. commutationem, Durand. in speculo, lib. 2. p. 1. tit. de cess. actionis, §. 1. n. 14. Quòd facta alienatione rei mutandi iudicij, non tantum qui alienauit, actione in factum conueniri possit, sed etiam possessor rei vindicatione. Sed contrarium colligitur ex verbis e. huius, prouidere volentes, & tradit hic Abb. n. 2.

Ad obiectionem respondetur; Legibus ciuilibus statutum esse, vt possessor rei ita alienatæ conueniri possit coram suo Iudice, non item coram alieno. Hic autem prouidetur, vt etiam coram alieno, videl. coram delegato conueniri possit, ratione rescripti impetrati non contra ipsum, sed contra alienantem. Specialis itaque prouisio in hoc consistit, quòd licet alioquin rescriptum non extendatur ad successorem singularem, cùm ordinariè rescriptum non debeat extendi vltra personam expressam, c. P. & G. 40. de offic. delegati; excipitur tamen iste casus: Si quis ob timorem rescripti contra se impetrati, & causa mutandi iudicij per fraudem rem alienauerit, hoc casu possessor si fraudis cõscius fuit, vigore eiusdem rescripti conueniri possit. Fit itaque extensio rescripti hoc casu,

casu, ob scientiam & dolum possessoris, ut colligitur ex verbo *in possessionem ingesserint*. Postea verò, cum res alienata à possessore repetita fuerit, nihilominus actio competet ex hoc edicto, ut reliquum damnum & expensas refarcire cogatur is, qui mutandi iudicij causa alienauit.

CAPITVLVM II.

Ex parte.

PARAPHRASIS.

Scabini, seu maiores oppidorum apud Hi-pretum quæsti sunt Gregorio I X. quòd emergentibus controuersijs inter laicos, cum causæ ad tribunal seculare deferri deberent, Clerici dono, vel pretio actiones sibi cedi faciant, ut aduersarios ad Ecclesiasticum forum trahere possint, & emolumentum inde aliquod consequi. Quia verò huiusmodi litium cessiones, & emptiones Cæsareis legibus prohibita sint, adèd ut causam amittere debeant ij, qui potentiorum patrocinium aduocare præsumunt: Et quia eiusmodi actionum mercationes odiosæ sint, cum ex fonte cupiditatis procedere soleant, idèd mandat Papa quibusdam Iudicibus, ut dictos Clericos ab eiusmodi præsumptione per Ecclesiasticam censurâ abstinere cõpellant.

SUMMARIUM.

1. Non potest potentior ratione officij vel potestatis alieno vel suo nomine causam in iudicium adductam agere; pœna est, ut causâ cadat, qui eius patrocinium adducit, vel actionem ei per fraudem cedit, & cessio effectu careat.
2. Si cessio alteri, quàm potentiori, dolose tamè & simulate sit, nullius efficacia est.
3. Ut sit alienatio rei vel actionis prohibita, debet res vel actio ad rem nondum capto iudicio, sed metu futuri iudicij esse alienata.
4. Prohibetur, ne res, vel actio litigiosa in

alium transferatur; hoc enim casu alienatio, etiam cœpta lite, iure civili irrita est.

5. Res efficitur litigiosa actione reali per citationem expeditam, & lite iam cœpta; qua pendente, res & actio inuoluntate alienatur.
6. Per ultimam voluntatem seu legatum res aut actio litigiosa in alterum transferri potest: quo casu, non legatarius, sed heres litem proseguere potest, licet commo- dum ad legatarium pertineat.
7. Per ultimam voluntatem actiones & lites Clericis cedi, seu legari possunt.
8. Neque ijs absolute prohibetur, ne actiones personales seu iura creditorum emant; multo minus ne dono accipiant, sed ne id per dolum fiat causa mutandi iudicij; vel reales actiones in iudicium deducta emantur.
9. Dedecent etiam Clericos nundinationes actionum personalium, si dubia sint, & si cum scandalo & periculo peruer- tendi iustitiam fiant, sub censura prohiberi possunt.

PRo intellectu aduerte; Distinguendum esse inter tres modos alienationum Cæsareis legibus prohibitarum. Primus est in tit. C. Ne liceat potentioribus; ubi duo prohibentur, Vnum, ne potentioris alicuius patrocinium impetretur ad causam in iudicio agendam; item, ne causa in iudicium deducta alicui cedatur, ut eam nomine suo prosequatur: Vno verbo, qui potentior est (intellige ratione officij, & potestatis) neque alieno, neque proprio nomine causam in iudicium deductam agere potest. Pœna verò est, ut qui patrocinium potentioris adducit, causâ cadere debeat, l. 1. C. eod. Et qui potentiori actionem cedit, causâ itidem cadat, & cessio effectum non habeat, l. 2. C. eod. & dixi de hac re lib. 3. Th. mor. tr. 4. c. 17. n. 32. Sed videri hic potest Abb. n. 4. Specul. lib. 2. p. 1. tit. de cessione act. §. 1. n. 4. ubi monet, his legibus pœnalibus locum non esse, si quis potentiori etiam ratione potestatis seu officij, actionem cedat, aut vendat bona
N n n n fide.

fide, nō per fraudem seu opprimendi aduersarij causa. Quod & præsūmī debet, si ex rationabili causa, aut necessitate cessio fiat.

2. Contrā verò acciderē solet, vt tamen si venditio, aut cessio actionis non potentiōri ratione officij, sed alteri facta sit, ex circumstantijs tamen dolosa seu simulata, ideōque nullius efficaciz censenda sit: Vt si cessio facta sit magis priuilegiatæ personæ, quæ vexare possit. Vel si exiguo pretio actio vendita sit; vel partim donata, partim vendita. Qua de re extat l. vlt. C. Mandati, vbi videri potest Bartolus. Et plures causæ similitæ ac prohibitæ cessionis videri possunt apud Durand. in speculo lib. 2. p. 1. tit. de cels. actionis, §. 1. n. 7. Abb. hic n. 4. & seqq.

3. Alter modus est, Ne res, vel actio ad rem, nondum cæpto iudicio, sed metu futuri iudicij transferatur in aliam personam, videl. extraneam, vel quacunque ratione potentiorem, ita vt appareat dolo id actum, vt aduersarij conditio durior efficiatur. De hoc actum fuit in c. præc. & extat titulus ff. & Cod. de alienatione iudicij mutandi causa. Tertius verò modus est; Ne res, vel actio litigiosa in alium transferatur, ff. & C. de litigiosis. Hoc casu alienatio ipso iure civili irrita est, vt nullo Prætorio remedio opus sit; exceptis casibus, quos videre potes apud Durand. in speculo, cit. §. 1. n. 5.

Hinc sequitur, quod facta alienatione rei litigiosæ, perinde vt prius in iudicio procedatur; & si Reus principalis condemnatus sit, contra nouum possessorem (siue is sciens, siue ignorans fuerit) executio fiat, absque nouo processu: quia sufficit cognouisse, lite iam cæpta alienationem factam fuisse, vt notauit Abb. e. seq. n. 8. Gaill lib. 1. obseruat. 118. n. 2. argum. cit. l. fin. Ratio est; Quia vt Cou. ait. cit. n. 7. Postquam res litigiosa effecta est, non potest eius status mutari quoad iudicij ordinem, & causæ cognitionem, neque potest litis cursus impediri, duriorue fieri conditio actoris.

QVÆRES: Quando lis cæpta censi debet ad hoc, vt res tanquam litigiosa alienari non possit. Respondeo, de hac re extare Au-

thent. Litigiosa, C. de litigiosis, secundum quam distinguere oportet, interprete Cou. in præc. qq. o. 15. n. 6. quem sequitur Gaill l. 6.

Si res petatur actione reali, ad petendum dominium vel quasi dominium, res litigiosa efficitur per citationem expeditam: Sin verò actione personali tendente ad rem tradendam, v. g. ex empto, tum litigiosa redditur per litem contestationem, iuxta l. 2. C. de litigiosis; quamuis non pauci velint apud Couarr. cit. loco, legem hanc, quod attinet ad actionem personalem, omnino sublatam esse per dictam Authent. ideoque rem nunquam effici litigiosam, nisi actio realis intentata sit.

His porro addendum; Quod non tantum Reus post cæptam litem, pendente controuersia, rem inutiliter alienet, sed etiam actor actionem suam, aut rem, super qua actionem habet, vt habetur in cit. l. 2. & l. vlt. & videri potest Baldus ead. l. 2. Mol. tr. 2. tom. 2. disp. 340. n. 8. vbi hæc eadem explicantur secundum iura regni Lusitaniz.

Veruntamen per vltimam voluntatem, seu Legatum res, aut actio litigiosa in alterum transferri potest: hoc tamen casu legatarius litem proficui non potest, sed hæres commodum tamen, & vtilitas ad legatarium pertinebit: quia existimandum est, testatorem litem euentum legasse alteri voluisse. Quare cum eius interfit, liti adesse non prohibetur, vt collusionem fieri impediatur, Auth. Nunc si hæres, C. de litigiosis. His intellectis QVÆRITVR, Quidnam à Gregorio IX. hoc c. statutum sit, seu vtrum vniuersim Clericis cessio actionum & litium fieri prohibeatur? Respondeo, & Dico I. Per vltimam voluntatem actiones, & lites Clericis cedi, seu legari possunt. Partim quia hoc nullibi prohibitum reperitur, sed absolutè concessum in l. nomen, 34. ff. de legatis, 3. partim quia cessat præsumptio fraudis; cum moriturus censeatur esse memor salutis suæ, vt Abb. hic notat in fine e.

Dico II. Clericis absolutè non est prohibitum, ne actiones personales, seu iura creditorum emant, multò minus ne dono accipiant, sed ne id per dolum fiat causa mutandi iudicij;

iudicij; v. g. si talis causa, aut loci consuetudo sit, vt reus sequi debeat forum actoris, vel si Clericus, videl. Prælati ratione potestatis cōpescere possit reum sibi subditum. Qua de re videri potest Durandus in speculo, cit. §. 1. n. 13. Bartolus in l. 3. ff. hoc tit. Item, ne actiones in iudicium deductæ reales emanentur,

Præterea dubitari non potest, quin actionum etiam personalium, dubiarum, seu incertarum mercationes Clericos valdè de- deceant; ideòque si cum scandalo, & periculo peruertendi iustitiam fiant, sub cen- sura ipsi prohiberi possunt, vt colligitur ex isto c.

TITVLVS XLIII. DE ARBITRIS.

SUMMARIVM.

1. Arbitr (latius sumendo hoc nomen) idem est, quod arbitrator, strictè autem accipitur pro eo, qui ex legis præscripto seu partium conuentione de causa controuersa suum arbitrium pronunciat, quo partes stare debeant.
2. Sunt autem arbitri alij iuris, qui & necessarij vocantur; alij verò voluntarij seu compromissarij.
3. Inter utrosq; varia discrimina sunt. I. Arbitri iuris cogi possunt ad suscipiendum hoc munus, non item compromissarij.
4. II. Arbitri iuris iurisdictionem habent, ideòque omnia agunt vt Iudices; Compromissarij nullam habent iurisdictionem; unde etiam, vt eorum arbitrium distinguatur à Iudicis sententia, vocatur illud laudum.
5. III. Ab arbitris iuris appellari potest à cōpromissarijs autem tantum fieri potest reclamatio seu petitio, vt arbitrium reducatur ad iustitiam.
6. Duplex genus est arbitrorum compromissariorum; vnum eorum, qui ordinem & formam iudicij seruare tenentur; alterum eorum, qui sine hoc ordine & forma iudicij ex equo & bono de causa i-

psis per compromissum commissa arbitrantur, & hi propriè vocantur arbitratore; illi arbitri.

7. Præter hos arbitros & arbitratores sunt alij, qui dicuntur amicabiles cōpositores, qui nõ tenentur, vt illi secundum terminos iuris & merita causæ pronunciare, sed principaliter attendere ad pacem inter partes stabilendam.

Arbitri nomen ab arbitrando dictum est, vt idem sit arbitrator, quod arbitrator, seu estimator. Sed strictius nomen arbitri accipitur pro eo, qui ex legis præscripto, aut partium conuentione suum arbitrium circa controuersiam aliquam pronunciat, quo partes stare debeant.

Sunt autem alij arbitri iuris, qui & necessarij dicuntur, quia ex legis, aut statuti necessitate seu à iudice, seu à partibus constituendū sunt, vt videre est in c. suspicionis, 39. de offic. deleg. c. ab arbitris, 11 eod. in 6. c. si Clericus, 11. q. 1. Alij verò sunt arbitri voluntarij seu compromissarij, qui ex libera partium voluntate ac compromisso constituuntur.

Inter utrosque arbitros varia discrimina sunt, potissimum ista: I. Arbitri iuris, cum

N n n n 2 ex